

F.t.l. vedr. gymnasieskoler og studenterkursus

Lovforslag nr. L 99. Fremsat den 7. marts 1984 af undervisningsministeren

Forslag

til

Lov om ændring af lov om gymnasieskoler og studenterkursus

(Kursus og prøve i teoretisk og praktisk pædagogik)

§ 1

I lov om gymnasieskoler og studenterkursus, jfr. lovbekendtgørelse nr. 370 af 28. juni 1977 som ændret bl.a. ved lov nr. 110 af 11. marts 1981 og senest ved lov nr. 246 af 27. maj 1981, affattes § 16, stk. 3, således:

Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter nærmere bestemmelser om kursus og prøve i teoretisk og praktisk pædagogik. Undervis-

ningsministeren kan fastsætte bestemmelser om adgangregulering til de nævnte kurser og kan endvidere fastsætte bestemmelser om, at kurserne kun tilbydes lærere, der er ansat ved gymnasier, studenterkursus og kursus til højere forberedelseseksamen.«

§ 2

Loven træder i kraft den 1. juli 1984.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Formålet med den foreslåede lovgivning

Lovforslaget går ud på at tilvejebringe en hjemmel til at *forbeholde pædagogikum for kandidater, der har fået ansættelse i gymnasieskolen.*

Forslaget er en konsekvens af det stærkt reducerede behov for nye gymnasielærere som følge af det faldende elevtal og den meget skæve aldersfordeling blandt de allerede ansatte gymnasielærere. Af hensyn til den økonomiske planlægning søges hjemmelen allerede nu. For at skabe en overgangsordning for de færdige kandidater og for de studerende ved universiteter og universitetscentre, der afslutter deres uddannelse i den kommende og de nærmest følgende eksamensterminer, tænkes ordningen iværksat på følgende måde. Hjemmelen foreslås anvendt for så vidt angår kandidater, der afslutter deres uddannelse senere end sommereksamen 1985. Kandidater, der afslutter deres uddannelse senest ved sommereksamen 1985, søges inden for de økonomiske rammer optaget på pædagogikum fordelt over årene 1984 og 1985 og de nærmest følgende år.

1. Gymnasieskolelovens § 16

Efter § 16, stk. 1, i lov om gymnasieskoler og studenterkursus, jfr. *bilag 1*, kræves der til ansættelse som lærer ved en gymnasieskole eller et studenterkursus »bestået kandidateksamen eller magisterkonferens ved universiteterne eller universitetscentre» »inden for gymnasiets fagrække«. Denne bestemmelse medfører, at alle med den angivne uddannelse principielt anses for fagligt kompetente til at blive ansat. I praksis stilles der dog enkelte generelle krav, f.eks. om at uddannelse i fysik skal have omfattet et kursus i undervisningsforsøg.

Derudover kræves der i henhold til lovens § 16, stk. 2, til varig ansættelse en pædagogisk uddannelse: pædagogikum.

Bestemmelserne i stk. 3 og 4 handler om pædagogikum.

§ 16 fik sin nuværende affattelse ved lov nr. 110 af 11. marts 1981 om ændring af lov om gymnasie-

skoler og studenterkursus. Om lovens behandling i folketinget henvises til: Folketingsåret 1980-81 (F.T. sp. 1858, 3345, 6739 og 7036; tillæg A sp. 1791, tillæg B sp. 417 og tillæg C sp. 349).

II. Pædagogikum

Bestemmelser om pædagogikum er i henhold til § 16 fastsat i undervisningsministeriets bekendtgørelse nr. 365 af 30. juni 1982 om den pædagogiske uddannelse af lærere ved gymnasieskolen (Pædagogikum).

Pædagogikum er en 5 måneders praktisk og teoretisk pædagogisk uddannelse for færdige kandidater fra universiteterne. Kandidaterne gennemfører praktikken på en gymnasieskole eller et studenterkursus. Universitetscentre giver selv den teoretisk pædagogiske uddannelse i forbindelse med fagstudiet, og for deres kandidater omfatter pædagogikum derfor kun praktikken. Under gennemgangen af den 5 måneders praktisk pædagogiske uddannelse modtager kandidaterne løn svarende til 80 pct. af begyndelseslønnen for en overenskomstansat gymnasiemagister (dvs. at en kandidat pr. 1. oktober 1983 får ca. 9.900 kr. månedlig).

Alle kandidater i gymnasiefag fra universiteter (og universitetscentre) opfylder som anført i dag principielt de generelle, faglige kvalifikationskrav. Alle disse kandidater opfylder derfor også adgangsbetingelserne til pædagogikum og dermed til også at kvalificere sig pædagogisk til varig ansættelse i gymnasiet. Antallet af pladser på pædagogikum afhænger af de årlige bevillinger, der helt overvejende går til at dække kandidaternes løn i pædagogikumtiden.

Ved ændringen af gymnasieskolelovens § 16, stk. 3, i 1981 blev der tilvejebragt hjemmel til at fastsætte regler om adgangregulering til pædagogikum, hvis antallet af ansøgere overstiger antallet af pladser. Sådanne regler er optaget i bekendtgørelsen af 30. juni 1982.

Der har indtil nu været balance mellem antallet af ansøgere til pædagogikum og de afsatte årlige bevillinger, og ministeriet har derfor kunnet optage alle ansøgere, der opfyldte betingelserne, uanset

om der faktisk var beskæftigelsesmuligheder for dem.

III. Ressourceforbrug til pædagogikum set i forhold til gymnasieskolens fremtidige behov for lærere

For finansåret 1984 er bevillingen til pædagogikum på 66.449.100 kr. (januar 1983-niveau). For budgetårene 1985 til 1987 er der opført årlige budgetoverslag på 63.200.000 kr. (januar 1983-niveau). Dette svarer til 900 lønede pædagogikumpladser fordelt over 2 semestre à 5 måneder.

Ministeriet finder det imidlertid ikke forsvarligt at fortsætte med at afholde udgifter til pædagogikum for et langt større antal kandidater, end der bliver brug for på gymnasier og kursus i de kommende år.

Gymnasieskolen og HF-kurserne kan ikke lænere aftage universitetsuddannede i det omfang, der var tale om indtil for nogle år siden. Bortset fra i nogle få matematisk-naturvidenskabelige fag, hvor der endnu er en vis geografisk betinget lærermangel, er ansættelsesmulighederne i gymnasiet og ved HF-kurserne, herunder ved HF-enkeltfagskurserne, blevet ringe.

Der er allerede i dag stor arbejdsløshed for universitetsuddannede, især blandt humanistisk uddannede, og arbejdsløsheden vil vokse meget betydeligt i de kommende år som følge af det faldende antal unge i de årgange, gymnasieeleverne kommer fra, og fordi udbygningen af gymnasiesektoren er ved at være afsluttet. Samtidig vil der i de næste 10 år fortsat være en meget stor produktion af universitetsuddannede, bl.a. i fag inden for gymnasiets fagrække.

Der henvises til *bilag 2* (tabellerne 1-5), hvor der er gjort rede for udviklingen i antal kandidater for årene 1978-88 (tabellerne 1 og 2), for udviklingen i antal kandidater sammenholdt med udviklingen i behovet for gymnasielærere for årene 1984-95 (tabel 3), for aldersfordelingen for gymnasielærerne (tabel 4) og for antal arbejdsløse kandidater for årene 1976-83 (tabel 5).

For budgetårene 1985 til 1987 har undervisningsministeriet foreløbig forudsat en reduktion af bevillingerne til pædagogikum på 16 mill. kr. i 1985 og 42,3 mill. kr. i hvert af årene 1986 og 1987 svarende til oprettelse af henholdsvis 600 pladser i 1985 og 300 pladser i hvert af årene 1986 og 1987.

Frem for ved en fortsat adgangsregulering for et stigende antal kandidater foreslås reduktionen af udgifterne til pædagogikum imidlertid fremtidig tilvejebragt ved at *forbeholde pædagogikum for*

kandidater, der har fået ansættelse i gymnasieskolen.

Som anført i de indledende bemærkninger tænkes den foreslåede hjemmel til at forbeholde pædagogikum for ansatte anvendt for så vidt angår kandidater, der afslutter deres uddannelse senere end sommereksamen 1985. Kandidater, der afslutter deres uddannelse senest ved sommereksamen 1985, søges inden for de økonomiske rammer optaget på pædagogikum fordelt over årene 1984 og 1985 og de nærmest følgende år. Allerede fra efteråret 1984 kan det på grund af det meget store antal kandidater, der bliver færdige til sommer, forudses at blive nødvendigt at regulere adgangen til pædagogikum, således at nogle af ansøgerne må søge optagelse på ny til de følgende kursus. Fordelingen på de enkelte kursus vil i det nødvendige omfang blive gennemført i henhold til hjemmelen til at regulere adgangen til pædagogikum, som blev tilvejebragt ved ændringen i 1981 af gymnasieskolovens § 16, stk. 3.

Hidtil har rektorerne ved deres indstilling til de ansættende myndigheder normalt haft mulighed for at inddrage en vurdering af kandidaternes pædagogiske kvalifikationer, således som de er kommet til udtryk i pædagogikumbeviset.

Efter loven er det for så vidt ikke en forudsætning for *første* ansættelse, at vedkommende kandidat tillige har pædagogikum, jfr. § 16, stk. 1. Pædagogikum er en betingelse for *varig* ansættelse, jfr. § 16, stk. 2. Pædagogikum skal være bestået inden 2 år efter den første ansættelse. Med det store antal kandidater op gennem 1970'erne har der imidlertid udviklet sig den praksis, at kandidater først ansættes, når de også har bestået pædagogikum. I mangelfagene sker første ansættelse dog fortsat alene på grundlag af kandidateksamen. Den praksis, at kandidater ved deres første ansættelse tillige bliver vurderet efter deres pædagogikumbevis, kan efter den foreslåede bemyndigelse ikke længere opretholdes. Men pædagogikum skal fortsat være bestået inden 2 år efter første ansættelse.

IV. Administrative og økonomiske konsekvenser

Lovforslaget medfører ikke i sig selv administrative konsekvenser, men ved at begrænse antallet af pædagogikumkandidater på den her foreslåede måde vil en vigtig arbejdsopgave for gymnasieskolerne blive væsentlig reduceret.

Som anført under afsnit III er bevillingen til pædagogikum for finansåret 1984 på 66.449.100 kr. (januar 1983-niveau).

For budgetårene 1985 til 1987 er der opført årlige budgetoverslag på 63.200.000 kr. (januar 1983-niveau). I anmærkningerne til finanslovkonto § 20.01.99. Budgetregulering på finanslovsforslaget for 1984 er der imidlertid anført følgende vedrørende pædagogikum:

»I overvejelserne indgår også en ændring af pædagogikum, hvorved der skulle opnås følgende besparelser:

	1984	1985	1986	1987
Mill. kr.	-	-16,0	-42,3	-42,3«

Disse besparelser ønskes som anført opnået gennem en midlertidig adgangsregulering for kandidater, der afslutter deres uddannelse senest i sommeren 1985, og ved at anvende den foreslåede hjemmel til at forbeholde pædagogikum for ansatte gymnasielærere.

Bemærkninger til den foreslåede bestemmelse

Ved ansættelse som betingelse for pædagogikum skal forstås ansættelse med henblik på ansættelse i varig stilling, dvs. eksempelvis ikke som årsvikar, kvota-ansat eller timelærer.

Bilag 1

*I dette bilag er (med mindre skrift)
indsat den gældende formulering af gymnasieskolelovens § 16, hvoraf stk. 3
berøres af lovforslaget*

I lov om gymnasieskoler og studenterkursus, jfr. lovbekendtgørelse nr. 370 af 28. juni 1977 som ændret bl.a. ved lov nr. 110 af 11. marts 1981 og senest ved lov nr. 246 af 27. maj 1981, affattes § 16, stk. 3, således:

»Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter nærmere bestemmelser om kursus og prøve i teoretisk og praktisk pædagogik. Undervisningsministeren kan fastsætte bestemmelser om adgangsregulering til de nævnte kurser og kan endvidere fastsætte bestemmelser om, at kurserne kun tilbydes lærere, der er ansat ved gymnasier, studenterkursus og kursus til højere forberedelseseksamen.«

§ 16. Ansættelse som adjunkt, lektor eller rektor ved en gymnasieskole eller et studenterkursus er betinget af, at den pågældende inden for gymnasiets fagrække har bestået kandidateksamen eller magisterkonferens ved

universiteterne eller universitetscentrene. Undervisningsministeren kan godkende, at ansøgere, der har bestået anden afsluttende eksamen ved de højere uddannelsesinstitutioner, eller som har gennemført anden tilstrækkelig uddannelse, ansættes i de nævnte stillinger.

Stk. 2. Varig ansættelse som lærer ved en gymnasieafdeling er betinget af, at den pågældende har bestået en prøve i teoretisk og praktisk pædagogik. Undervisningsministeren kan i særlige tilfælde fravige denne bestemmelse.

Stk. 3. Undervisningsministeren fastsætter nærmere regler om kursus og prøve i teoretisk og praktisk pædagogik og kan fastsætte regler om adgangsregulering til kurserne.

Stk. 4. Alle gymnasieskoler har pligt til efter anvisning fra undervisningsministeriet at modtage lærerkandidater til gennemgang af kursus i praktisk pædagogik.

Bilag 2

Table 1. Produktionen af cand. mag.'er fra universiteter og universitetscentre 1978-88 fordelt på centrale hovedfag¹⁾

	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Store hum. gymnasiefag i alt	395	390	479	555	472	403	520	490	410	350	310
<i>Heraf:</i>											
Dansk	124	137	156	201	180	153	180	170	150	130	110
Engelsk	77	69	89	93	75	49	90	80	70	60	50
Tysk	41	37	50	47	34	41	50	50	40	30	30
Fransk	36	46	65	60	41	39	50	50	40	30	30
Historie	117	101	119	154	142	121	150	140	110	100	90
Samfundsfag ²⁾	30	67	55	68	50	51	40	40	40	30	30
Øvrige hum. gymnasiefag	28	51	36	78	56	121	70	70	60	70	60
Hum. gymnasiefag i alt	453	508	570	701	578	575	630	600	510	450	400

¹⁾ 1978-1983: Faktiske tal
1984-1988: Prognosetal

²⁾ Samfundsfag er her regnet med blandt humanistiske fag

Table 2. Produktionen af cand. scient.'er fra universiteter og universitetscentre 1978-88 fordelt på centrale faggrupper¹⁾

	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988
Mat.-fys. faggruppe	167	147	174	158	174	187	210	190	190	190	200
Bio.-geo. faggruppe	150	185	187	223	274	218	310	310	300	300	280
Legemsøvelser ²⁾	18	6	10	18	17	14	20	20	10	10	10
Nat.-vid. i alt	335	338	371	399	465	419	540	520	500	500	490

¹⁾ 1978-1983: Faktiske tal
1984-1988: Prognosetal

²⁾ Som hovedfag

Tabel 3. Kandidatproduktion og gymnasielærerbehov 1984-95

	Kandidatproduktion ¹⁾ 2)						Behov ³⁾ for lærere i gymnasieskolen (incl. HF-enkeltfag)					
	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1984	1985	1986	1987	1988	1989
Dansk	180	170	150	130	110	100	÷ 26	÷ 45	÷ 38	÷ 5	19	11
Engelsk.....	90	80	70	60	50	50	÷ 22	÷ 40	÷ 35	÷ 7	16	8
Tysk.....	50	50	40	30	30	30	÷ 11	÷ 19	÷ 16	÷ 2	8	4
Fransk.....	50	50	40	30	30	30	÷ 15	÷ 27	÷ 21	0	13	8
Historie.....	150	140	110	100	90	70	÷ 15	÷ 26	÷ 22	÷ 2	11	8
Samfundsfag ⁴⁾ ...	40	40	40	30	30	30	÷ 7	÷ 14	÷ 11	÷ 2	6	3
Øvrige hum. gymnasiefag	70	70	60	70	60	70	÷ 20	÷ 32	÷ 31	0	18	7
Hum. gymnasie- fag i alt.....	630	600	510	450	400	380	÷ 116	÷ 203	÷ 174	÷ 18	91	47
Mat.-fys.....	210	190	190	190	200	220	÷ 43	÷ 61	÷ 73	÷ 4	33	20
Bio.-geo.....	310	310	300	300	280	250	÷ 19	÷ 134	÷ 71	÷ 4	15	8
Legemsøvelser ⁵⁾ ..	20	20	10	10	10	10	÷ 11	÷ 18	÷ 15	÷ 1	8	5
Nat.-vid. i alt	540	520	500	500	490	480	÷ 73	÷ 213	÷ 159	÷ 9	56	33
I alt	1.170	1.120	1.010	950	890	860	÷ 189	÷ 416	÷ 333	÷ 27	147	80

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Dansk	90	80	80	80	80	80	÷ 2	÷ 9	÷ 32	÷ 47	÷ 34	÷ 28
Engelsk.....	50	40	40	40	40	40	÷ 2	÷ 6	÷ 29	÷ 39	÷ 30	÷ 25
Tysk.....	20	20	20	20	20	20	÷ 1	÷ 3	÷ 14	÷ 19	÷ 14	÷ 12
Fransk.....	30	30	30	30	30	30	÷ 2	÷ 6	÷ 21	÷ 28	÷ 20	÷ 16
Historie	70	70	70	60	60	60	÷ 2	÷ 5	÷ 18	÷ 26	÷ 20	÷ 16
Samfundsfag ⁵⁾	30	20	20	20	20	20	÷ 1	÷ 2	÷ 10	÷ 14	÷ 11	÷ 8
Øvrige hum. gymnasiefag	70	70	80	80	80	80	÷ 1	÷ 6	÷ 30	÷ 34	÷ 24	÷ 21
Hum. gymnasie- fag i alt.....	360	330	340	330	330	330	÷ 11	÷ 37	÷ 154	÷ 207	÷ 153	÷ 126
Mat.-fys.....	250	260	280	290	300	300	÷ 7	÷ 14	÷ 52	÷ 76	÷ 56	÷ 42
Bio.-geo.....	250	240	240	240	240	240	÷ 2	÷ 6	÷ 25	÷ 34	÷ 25	÷ 22
Legemsøvelser ⁵⁾	10	10	10	10	10	10	÷ 13	+ 8	÷ 13	÷ 19	÷ 14	÷ 11
Nat.-vid. i alt	510	510	530	540	550	550	÷ 22	÷ 12	÷ 90	÷ 129	÷ 95	÷ 75
I alt	870	840	870	870	880	880	÷ 33	÷ 49	÷ 244	÷ 336	÷ 248	÷ 201

1) Kandidatproduktionsåret er terminerne januar-juni

2) Omfatter som i tabel 1 og 2 kun cand. mag.'er og cand. scient.'er (Prognosetal)

3) Defineret som ændringer i den samlede elevtalsbetingede efterspørgsel efter gymnasielærere fra starten af et skoleår til det følgende (Prognosetal)

4) Samfundsfag er her regnet med blandt humanistiske fag

5) Som hovedfag

Tabel 4. Antal lærere beskæftigede ved gymnasieskoler, studenterkursus og kursus til HF¹⁾
fordelt efter alder og hovedfag (25. august 1982)
(Heltids- og deltidsansatte)

Alder	-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-	I alt
<i>Fag:</i>										
Dansk	9	285	366	218	80	68	58	26	14	1.124
Engelsk	11	172	266	139	72	75	55	22	13	825
Tysk	3	90	118	82	50	37	12	20	17	429
Fransk	4	132	223	128	41	39	40	8	6	621
Historie	20	196	284	188	61	51	45	29	17	891
Samfundsfag ²⁾	7	123	164	54	1	-	1	-	-	350
Øvrige hum. gymnasiefag i alt	16	137	240	123	68	33	24	19	10	670
Hum. gymnasiefag i alt	70	1.135	1.661	932	373	303	235	124	77	4.910 ³⁾
Mat.-fys.	52	303	526	358	114	53	31	45	28	1.510
Bio.-geo. ⁴⁾	13	244	403	190	52	36	23	12	7	980
Nat.-vid. i alt	65	547	929	548	166	89	54	57	35	2.490
I alt	135	1.682	2.590	1.480	539	392	289	181	112	7.400

1) Inkl. HF-enkeltfag

2) Samfundsfag er her regnet med blandt humanistiske fag

3) Heraf er 229 cand. phil.'er, og af disse er 136 ansatte som adjunkter

4) Inkl. legemsøvelser

Tabel 5. Antal arbejdsløse kandidater 1976-1983 (opgjort for perioden 22. september til 21. oktober opdelt på faggrupper)
(Fuldtids- og deltidsarbejdsløse)

	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983
Store hum. gymnasiefag ¹⁾²⁾	324	790	832	861	954	1.296	1.331	1.682
Samfundsfag ³⁾	36	106	79	84	88	120	104	143
Andre hum. fag ⁴⁾	172	290	402	427	554	534	587	642
Mat.-fys.	102	187	127	106	91	103	81	90
Bio.-geo.	89	231	256	226	208	255	304	394
Legemsøvelser ⁵⁾	4	7	11	9	13	20	23	29
I alt	727	1.611	1.707	1.713	1.908	2.328	2.430	2.950

1) Heraf cand. phil.'er

2) Omfatter fagene dansk, engelsk, tysk, fransk og historie

3) Samfundsfag er her regnet med blandt humanistiske fag

4) Omfatter både mindre gymnasiefag og fag uden for gymnasiets fagrække

5) Som hovedfag